„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
шест пута на недељу

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију
А РУКОПИСИ
редништву „Браника“ у Нови Сад

Рукописи се не враћају

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ „БРАНИКУ“
За Угарску, Србију Црну Гору и друге стране земље

на годину	К 34·—	46·—	дин.
на по године	К 17·—	23·50	„
на чет. год.	К 8·50	11.—	„

Поједини бројеви стају 12 потура

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова
Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући А. Пајевића у Дунавској ул. бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 123 | У Новом Саду, у уторак 24. јуна (7. јула) 1914. | Година XXX.

И опет подела изборних срезова.

Одбор за попис бирача земаљскога посланика у Новом Саду дао је оглас да ће деловати од 10. јула т. г. све до 9. августа т. г. сваки дан од 9 до 11 сати пре подне и од 3 до 5 сати после подне. Па као што је издат такав оглас за Нови Сад, тако је издат за све изборне срезове у Угарској. Дакле Тисина владавина сасвим *уставно* поступа, хоће да *осигура* изборно право свима бирачима »без разлике вере и народности« који на то *по закону* право имају. Тисина владавина *не ће* да се ни један грађанин ускрати у свом изборном праву земаљскога посланика, па с тога не може бити ни најмање сумње, да ће будући угарски сабор бити прави израз воље становништва ове земље. Па ко се ту не би поклонио Тиси за његове уставне осећаје, за његову велику бригу да сви грађани ове земље уживају уставна права? Тиса чак не ће, да се то просто остави доброј вољи бирача, него он у својој бризи за уставна права, брине се за бираче. Ено у читавој земљи лете *огласи* да ће одбори ревносно радити „пре и после подне“, само да се уставно право бирача за земаљскога посланика не ускрати.

Види се дакле да се Угарска може сматрати као *модел уставне владавине*. Тако то хоће Тиса да представи.

Зна се, да ће избори за идући угарски сабор бити обављени по *новом* изборном закону, наиме по XIV. зак. члану од године 1913. Али зна се и нешто више: да је зак. чланком XIV. од године 1913. опуномоћен министар унутрашњих послова, да наредбеним путем установи *изборне срезове*. Наравно да се и ово чинило у интересу уставности и „очувања“ изборнога права угарских грађана, пошто су досадањи изборни срезови били тако *неједнаки*, да је било ужасно *великих* и ужасно *малих* изборних срезова. Све је то требало у интересу „уставности“ изједначити. Усљед тога је у министарству започело „*велико дело*“ поделе изборних срезова. За тај посао има министарство једнога посебнога вештака и „стручњака“, једнога помађаренога Словака, који је већ дао велике пробе свога дара за посебну „математику“ при изборима земаљских посланика, тако, да се могла увек „прорачунати“ *већина* владине странке.

Па подела изборних срезова није *ништа ново*, бар погледом на Србе. Кад је године 1873. следовало развојачење угарске Крајине, панчевачки изборни срез био је врло велики, имао је неких 14.000 бирача. Ту је била *српска већина увек сигурна*, те је био двапут односно трипут биран за угарски сабор *Србин народносне странке*. Али ту се онда „математика“ у Будимпешти, кад је *Коломан Тиса* био министар-председник, досетила, да ваља *разделити* тај панчевачки изборни срез. Од панчевачкога изборнога среза начинио се: панчевачки и *уздински* срез. У панчевачки изборни срез *сјурили су све несрпске* општине: немачке, словачке, мађарске, тако, да су Срби бирачи једва могли бирати *Србина* посланика народносне странке. У погледу ово мало Срба већине могло се рачунати на гувернаментални притисак на Србе. Према томе Срби бирачи у панчевачком изборном срезу остали су *увек у мањини*. У уздински срез пак дошле су ове српске општине, које су биле у панчевачком изборном срезу, и ту наравно да је био биран Србин посланик народносне странке, док није и ту гувернаментални притисак био тако велики, да је и у Уздину био биран посланик владине странке. Али и онда, док је и у Уздину био биран Србин народносне странке, Коломан Тиса добро је рачунао: влада је добила посланика у Панчеву, па и ако није у Уздину добила свога посланика, ова два посланика су једно друго парализали, дочим је у пређашњем панчевачком свезу избор народноснога посланика био *чисти губитак за владу*.

Али шта су биле те поједине поделе срезова према *најновијој* подели под грофом Стеваном *Тисом*?! Кад је та подела изишла на јавност, немађарски народи у Угарској су се *згрозили*. Негдањи *румунски народносни посланик* др. Аурел *Влад* употребио је за тај поступак *Тисин* такав израз у својим новинама да је таки добио *преску парницу*. Немађарски народи у Угарској за ових четрдесет и осам година од кад је успостављен угарски устав, свагда су се борили за то, да се изборни срезови према *народностима* арондирају, како би у угарски сабор могао ући саразмеран број посланика немађарских народности. Али изборна реформа грофа Стевана Тисе учинила је такову поделу изборних срезова, да је улазак немађарских *народносних посланика* у угарски сабор **немогућ**. По учињеној подели срезова у будући угарски сабор **не ће** моћи ући *баш* **ниједан** *народносни посланик*. У В. Кикинди, у Т. Бечеју, у Т. Кањижи, у Уздину, у Шајкашкој, у Белој Цркви, где смо ми Срби до сада имали велику већину, не ће никако моћи бити изабран за посланика *Србин народносне странке*, а тако је то још у *већој* мери у Румуна и Словака. Некад смо ми Срби бирали са нашом већином Србе посланике: у Новом Саду, у Сомбору, Бечкереку, Вршцу. Данас већ немамо ту већину. Али имамо *јаку мањину*. Но у тим варошима никад више није могуће бирати Србина за посланика. На идућем сабору биће *народносна странка* сасвим *елиминирана*, сасвим искључена. А шта ово значи? Значи то, да ће близу *десет милијона грађана немађарских народа у Угарској бити искључени из уставних права*, ако се не придруже влади, која тера *етничку унификацију како на политичком тако и на културном пољу*.

Тисина изборна реформа и поред етничке унификације, бар да носи на себи *тип модерне напредне демократске изборне реформе*. Али ту *нема тајнога* гласања (осим у варошима), нема гласања по општинама, нема гласања по листинама. Него Тисина изборна реформа окомила се према *аналфабетама*. Је ли то у интересу културе? Познато је, да је један велики жупан рекао: кога ја хоћу, тај ће знати читати и писати, а кога ја *не ћу*, тај ће остати *аналфабета*.

Али напослетку, немађарски народи су за ових четрдесет година *научени*, да само спорадично, по који од њих уђе у угарски сабор. Али Тиса је сада *удесио поделу* изборних срезова и против Мађара, тако, да и у *мађарским срезовима* има такове поделе, да се гледа, како ће бити *арондирани* изборни срезови, како би што *мање* било мађарске *опозиције, а што више Тисиних приврженика*.

Нас су недавно питали: хоће ли Тисина владавина *дотрајати до нових избора?* Ми смо одговорили: *на сваки начин*, та владавина може дотрајати у *недоглед*, јер са средствима којима влада Тиса, *уставна борба није могућа*. Срећом што то кажу не само немађарски народи, *него баш и Мађари, читава мађарска опозиција*.

Али после трагичне смрти престолонаследника, меродавни фактори у Бечу морају увидити, да се у Угарској не да *владати преко Тисе*. Тисина владавина има против себе и *немађарске народе и мађарски народ*. И *зато је Тисина пропаст сигурна*, осим ако су у Бечу *заслепљени* па не увиђају *опасност Тисине владавине* за Угарску и за монархију.

Према Тисиној опсенарској владавини, сасвим је смешно, када се издају *огласи*, да се *сачува* изборно право грађана, а овамо је под Тисом то право сасвим поткопано. ⊙

Сарајевска трагедија.

Будимпештански стручни финансијски лист „Magyar Pénzügy“ у свом 27. броју од 2. јула о. г., доноси под горњим насловом овај уводни чланак:

„Крвава трагедија у Сарајеву има не само политички него и привредни значај. Конци овог јединственог злочина пружају се унатраг до оне експанзивне политике, која је довела до анексије Босне. Тим кораком смо уједанпут прекинули нашу начелну политику мира на Балкану, те смо прешли на политику силе, и резултат ове промене био је, да смо већи део балканских пијаца изгубили. Јер то је сигурно, да су наше тесне привредне везе, које су деценијама постојале између монархије и балканских држава, само и једино услед политичког разлаза са балканским народима попустиле. Увеличава ово нерасположење и она нестална спољна политика, коју водимо у албанским питању.

Основ наше балканске политике био је пређе: осигурање трговачког пута према Солуну на мирон начин. Услед данашњих промењених прилика постигнуће ове цели изгледа да је немогуће. Највећи део овога пута води данас кроз Србију, *а ми смо за време балканског рата све могуће учинили, да од Србије створимо непријатеља*. Сарајевски крвави дан наравно да је још погоршао стање. Она мржња, што је настала у народима монархије према Србима и Србији услед овог злочина, не ће тако брзо ишчезнути. Гоњење пак овдашњих Срба може у Србији изазвати тако неугодно расположење, које ће по привредне прилике још од веће штете бити.

Има ова ствар и другу рђаву страну. Осигурање Босне и јужних граница везало је врло велику војничку снагу. Назадак наших државних финансија проузроковали су они многи издатци, које смо, од анексије овамо, за сталну војничку спрему морали издати. Услед тога смо велике своте одузели од унапређивања културних установа и привредних инвестиција. Ова и овака експанзивна политика је са привредног гледишта свакако штетна била по монархију, а осим тога је и наш политички престиж трпио, пошто за време балканског рата нисмо могли остварити ни један од наших старих идеала и потреба. Балкански народи су букурештанским миром све такове споразуме створили, који стоје са нашим трговинским и привредним приликама у опреци.

Мост преко доњег Дунава, који ће везивати Румунију и Бугарску, те Србију и Румунију, затим правац пруге тако зване јадранске железнице, стоје у потпуној противности са нашом балканском политиком, које смо се деценијама држали.

Нашој спољној политици треба да дају правац наши привредни интереси. **А привредни интереси монархије а нарочито Угарске захтевају, да са балканским народима водимо пријатељску политику, која је основ трговачке везе. И ту је реч у првом реду о Србији, која нам је најближа, и где ћемо наћи најсигурнију пијацу за продукте наше индустрије, која је у развоју. Ми желимо, да после трагедије престолонаследника не наступи политика освете.** Такова би политика јако шкодила нашој трговини, упућеној на Балкан, него на против унапређење те трговине треба да је наш будући главни задатак.

Код воће босанских Срба.

— Слика вандалског пустошења у кући Глигорија М. Јефтановића. — Како „лојални“ разбијачи поштују владарев декрет. —

Изаслати извештач будимпештанског листа „*Аз Еш*т“-а Арпад *Пастор* описује у јучерашњем (160.) броју истог листа *страшно вандалско пустошење*, које је подбодена руља католика у Сарајеву извршила над кућама и трговинама сарајевских Срба. Мађарски дописник био је и у кући честитога старине Глигорија М. *Јефтановића* те је видео дело

модерних Вандала. Ево како он описује тај покор:

Сарајево, 4. јула.

Српске куће у Сарајеву лежале су у рушевинама, кад смо дан после убиства стигли овамо. Све, о чему су знали да је српска својина, разбили су на паран-парче, али највећу, можда по милијона круна штете претрпео је Глигорије *Јефтановић*, најбогатији човек у Сарајеву. Скоро у исти мах су му напали хотел и приватну кућу те је пустошење било страховито. И сутра дан су смејући се говорили по сарајевским улицама и каванама:

— Јефтановић је добио своје! Зацело је и он учествовао у завери!

Причали су и то, да су га ухватили, говорили су, да су му сина на граници ухапсили, име су му спомињали заједно са страшним догађајем. Али Јефтановићи се нису изјаснили. После два дана су се духови већ мало смирили, син, Др. Душан *Јефтановић*, изашао је и на улицу и дознадох, да заједно са својим оцем станује код свог рођака дра Милана *Сршкића*. Потражих их.

— Много ћу Вам причати, али ћу дати само неколико реди изјаве — рече др. Душан Јефтановић. — Изјава ми је само ово: У монархији је мода, да, кад власти учине кобну омашку, одмах изазову какву смутњу, да ову гурну напред. За то су *приредили и сарајевски погром*, јер то одиста беше прави погром, што су извршили против Срба. Шго хотел „Европу“ нису сасвим упропастили, то се може само томе захвалити, што је у зимској башти баш ручао мајор барон *Болфрас*, млађи брат краљева генералног ађутанта, који је видео, како руља упада, па бацивши се пред њих викне: „Zurück!“ (Натраг!)

— Лојалном српском становништву осветили су се због убилачких зликоваца. Власт није била предострожна. То је истина! Пре четири године, кад је владар био овде, ми грађани били смо телесна гарда на улици, а сада за то нико није марио, *јер су се према горе хвале својом владавинском способношћу*. Кривце нисмо никад познавали. Ниједног нисмо видели и највећи је нитковлук, доводити тај злочин у везу с нашим именом *Власт није била власт*, кад је једног надвојводу донела у такову убилачку пећину.

— Ходите сада преко у нашу кућу, да све видите. Пустош, што су је тамо извршили, превазилази сваку уобразиљу. Тамо ми је и отац.

Прођосмо. Капија се на куцање отвори. Устукнух од ужаса. Такова призора још не видох. Ни Месина, ни Сан-Франциско, ни Порт-Артур. Прве две вароши уништио је земљотрес, а трећу топовске гранате. Али *ово овде је најпримитивнији и с тога најживотињскији рукотвор*. Појединости описивати немогуће је. На дворишту су стотине избаченог, на парчад изломљеног намештаја, багља из гарнитура извучене кудеље (гарнитура најлепшег турског салона!), цице скупоценог порцулана, стињени столетни сребрни ибрици, свећњаци, разделано ново-новцато одело, чизме за јахање, којима су саре одсекли, скупоцени перзијски ћилимови, позлаћена ограда уза степенице гвозденом тољагом размрскана, све лампе, прозори полупани. У једном ћошку лежи дивна 300-годишња *икона*, на којој су *свецу оба ока ископана*. Слике Јефтановићевих родитеља су здерали, ногама изгазили, оквире поломили и однели.

И у сред тих рушевина стоји стари Глиша Јефтановић. Не беседи нити се миче. У њему се крије неки подругљив, тихи гнев.

— Од мене није било лојалнијег човека у Босни — проговори најпосле. — Та у последње доба нисам ни политизирао и са целом својом странком иступио сам из сабора. Одмах после злочина први сам одвео српску црквену општину пред Потјорека, да изразимо своје саучешће. Оплакао сам престолонаследника и супругу му. Сам сам био код куће, кад су ме напали. Хтедоше ме *убити*. Чуо сам, како су разбијали капију гвозденим полугама па како урлаху, грувајући у зидове, ломећи намештај: »*Где си? Сад нека ти помогне краљ Петар*!« Срећом у моју писарницу воде гвоздена врата, која брзо закључам, а са мрачног ходника не опазише ме. Спасао сам се. Телефонирао сам сину, да доведе помоћ. Он *одмах позове војску, жандармерију*, али **нико не дође**, него тек онда, кад су већ све упропастили. Нека проклет буде онај, који каже, да смо имали штогод с атентатом.

Али док је све то говорио, није био узрујан или раздражен. Сухо, мирно, чисто неким надмоћним, подругљивим изразом је говорио. Да му је то осећај, показује и ово.

На дворишту је фотографска справа, — стручан фотограф снима страшни спомен пустоши.

— Хоћете ли дати наново сазидати? упитам.

— Не ћу, — одговори — само ћу две собе наместити себи и сину, остало остаје овако, како је. Долазе к мени посетиоци и од стране владе, најотменија господа, *хоћу, да ти увек виде, шта се догодило за време њихове владавине*; а кад све буде коначно пропадало, остатке ћу однети на двориште моје штале, тамо ћу их дати *сахранити* и *дићи ћу над њима капелу*, на врху јој с великим крстом, коју ћу дати донети унутра са тузланског гробља, где су нам **разорили породичну костурницу**.

— Погледајте овамо!...

И са пода диже изгажену ногама, упрљану али фину хартију.

— Ово је *даровни документ вишешког реда ордена Фрање Јосифа*. На њој је написано: „In Anerkennung seiner sonders loyalen Haltung...“ („За признање његова *особито лојалног* држања...“)

— 1888. г добио сам га, на њему је *цесарев потпис*, дворски печат. Трака и крст беше у орману, овај обише, *поробише*, један демонстранат извуче траку, крст обеси о себе па је тако даље рушио кућу »особито лојалног« поданика.

— Ево даровног писма.. Вама га дајем... Однесите га у Будимпешту, нека тамо милијон људи види, *како су поступали с именом, печатом њихова владара*.

Подерани, упрљани документ понећу собом и у суботу после подне га у излогу „Аз Ешт“-а свако може видети.«

Ето *бледе слике страшнога варварства*, које је у Сарајеву извршено над Србима на очиглед полиције, која заједно са жандармеријом није *ни прстом макла* у заштиту Срба, него је још *хаисила* Србе, који су се бранили од навале дивље католичке руље.

Положај после атентата.

Таласи узбуђења, изазваног сарајевском катастрофом, полагано се стишавају, и ми се нисмо преварили, кад смо већ прошле недеље у „Бранику“ забележили, како смо добили импресију о првим знацима ликвидације досадашњег веома незгодног режима.

Владалац је издао манифест народима и заповест војсци, што на другоме месту доносимо, па ваља забележити, да је манифест писан истина старом али сигурном руком, те да ће увелико допринети стишавању таласања.

За Србе у монархији ствар је врло пријатна, што су и у манифесту, умном но лако разумљивом стилизацијом, одбијена окривљавања српског народа за катастрофу у Сарајеву.

Како је неизбежна последица развоја и живота, да се више обраћа пажња оном, што долази, него ономе, што је јуче било, сасвим је разумљива појава, што се јавно мишљење почиње интересовати младим наследником престола.

Чувена војна канцеларија блаженоупокојеног наследника престала је радити, но владалац је војној комори новог наследника приделио ц. кр. пуковника дра Карла Бардолфа, који је био један од главних сарадника покојникових, те ваља о свему досадашњем да упозна наследника Карла. То ће, нема сумње, бити врло корисна ствар, но на словенскоме југу исто тако постоји нада, да ће млади наследник набрзо уочити, које принципе досадашњег система никако не би смео усвојити.

Бура против Србије такођер се стишава, чему је, изгледа, много допринела и њезина енергична и правдом божјом инспирована самоодбрана од ненадне напасти.

— Сумњичење мајора Прибићевића. —

Мајора Милана *Прибићевића*, који се још није честито ни одморио после ратних напора, црна је армада осумњичила, да је инспиратор сарајевског атентата. Тим се одвратним сумњичењем хтело двоје постићи: да се осумњичи Србија и да се осумњичи и Светозар Прибићевић и хрватско-српска коалиција. Светозар Прибићевић, дакако, одмах је, у „Србобрану“ и у једном интервјуву, енергично и са потпуним успехом одбио инфамни напад, а и из редова коалиције је са прибраношћу и са разумљивим и дубоким презирањем честитих људи одбијен апашки нападај „моралне“ и „патриотичне“ жидовско-франковачке армаде.

Млади пак мајор Прибићевић, иако су му већ додијала сумњичења, изишао је из резерве, и дозволом своје претпостављене власти, дао је ову изјаву:

„Поводом вести „Wiener Allgem. Zeitung“-а, која на основи тобожњег саслушања Чабриновића доводи мене у везу са сарајевским атентатом и атентаторима, изјављујем *најодлучније што може бити, да никакве везе немам ни са атентатом ни са атентаторима*.

Ова оптужба има циљ, као и оне у велеиздајничкој парници загребачкој, да се осумњиче моја браћа политичари у Хрватској, а преко њих и хрватско-српска коалиција. Истрага ће оборити и ову најновију оптужбу, као што је оборила и све остале.“

Тиме је инсинуација коначно одбијена.

— Ислеђење у Београду. —

Војничко - жидовско - клерикална штампа у Бечу почела је звецкати сабљом и енергично (тако се само размећу кукавице новинарски шмокови!) тражити ислеђење по атентату у Београду, или казнену експедицију.

Ми смо у „Бранику“ већ забележили, како слутимо, да би кр. српска влада наредила ислеђење, кад би се то из Беча досојном дипломатском формом затражило. То се, истина, још није догодило, но српска је влада, као што се из Београда јавља, одржала седницу и споштано је решила. да се ислеђење савесно спроведе. Министар унутрашњих дела поверио је ислеђење шефу кривичног одељења Васи *Лазаревићу*, човеку велике честитости и једном од најбољих полицајаца у Србији, а он је поверену му дужност већ свршио, и акта о ислеђењу надлежноме министру предао. Сад та акта, као што један пештански лист из Београда јавља, стоје на расположењу, ако их са Балплаца буду дипломатским путем тражили

Ми смо, знајући прилике у Београду, а уверени о међународној исправности српске владе и њезиној кулантности према Аустро-Угарској, забележили, како се може очекивати и београдска реч по атентату, те ће наша централна власт добро учинити, не само да наведена акта од кр. српске владе потражи, него и да битне резултате београдског ислеђења, посредством бечкога и пештанског кореспонденцбироа, јавности саопшти. Може бити, да ће се тиме подоста учинити за добре односе између оба суседа, што, у осталом, сви трезвени грађани и једне и друге земље искрено желе.

— Дражење босанских политичара. —

У Босни је тако жалосно стање, да смо присиљени говорити и о политичарима, раздељеним по вери.

Политичари муслиманске и католичке вере су давали, после атентата, изјаве уновине, у којима су сумњичили Србе. Траже, да се босански сабор распусти, да престане тиме имунитет посланика, те да се ислеђење по атентату може спровести без препрека. Да се дакле и Срби посланици увуку у ислеђење. Лепо! Бечу и босанској бирократији може се честитати на *таким* савезницима, ако се и даље буде бакћао са њима.

Како ли су се достојанствено понели српски политичари! Да не спомињемо свесно и трезвено држање Глигорија Јефтановића, јер је националиста и представник народног отпора, него да забележимо држање *владиних* посланика. После погрома одржана је конференција код земаљског поглавара Потјорека, који је *Димовића* и дра *Јојкића* питао, да ли ће држати са владом, на што су ови одговорили да неће. Да их застраши, три пута их је питао, а они три пута одговорише „не!“

— Провокација српског народа. —

Аустро-Угарској највише шкоди њезина војничко-клерикално-жидовска штампа, којој ваља захвалити и велики део огорчења на словенскоме југу. Та је штампа тако необуздана, да не преза ни од сумњичења покојнога надвојводе ни од вређања и подцењивања новог наследника престола Карла.

Прошле недеље је у већини излога на бечкоме Рингу био изложен „Danzer's Armee-Zeitung“, а два чланка тога војничког листа и представника аустријске војничке политике, била су црвеном оловком означена! у њима има ово:

„Ви *пси* сте знали, да би вас Фрања Фердинанд научио респектовати Аустрију, ви *пси* сте знали, да је он давно био одлучан чинилац садашњег режима, ви *пси* сте знали, да је био представник војничког духа и подобности армаде; и због тога сте га уништили. Ова држава може бити *само апсолутистичком ером* доведена до реда и напретка, а Фрања је Фердинанд био човек, који би тај одважни експеримент извео.“

„Фрања Фердинанд је мртав; *а нема никог ко би га заменио*. (Скандал! Зар се тако у Бечу поздравља нови престолонаследник! — Ур. „Бр“) Људска личност надвојводе Карла Фрање Јосифа прилично је слаба, а да би преко ноћ могла примити бреме, које је носио Фрања Фердинанд.“

„Фрањо Фердинанде, у овоме озбиљном, судбоносном и светом часу заклињемо ти се, да ћемо живот и крв жртвовати великој мисли, којој си служио. Заклињемо ти се, **да ћемо се грозно осветити** тима, који се данас радују!“

„Ми војници знамо само једну освету: *разгазити авет, која се тамо доле плази*. У анектованим земљама мора чврста песница разделити жито од кукоља. **Сви, који нису лојални, морају у крви огрезнути; потребно је псе за границу избацити, а земљу ваља изнова населити.** То није тако тешка ствар.“

Надамо се, да ће наши читаоци сасвим хладнокрвно прочитати овај излив бестијалнога беса, и да ће се с нама сложити у протесту против таког писања.

Фрања Јосиф I. својим народима и својој одбранбеној сили.

Будимпешта, 23. јуна (6. јула) 1914.

Јуче, у недељу 22. јуна (5. јула) о. г. службени лист донео је два очитовања нашега владара, једно његовим народима, а друго одбранбеној сили на копну и мору. Обе гласе:

I.

— Ручно писмо министру председнику. —

Драги грофе *Тиса!* Дубоко потресен стојим под утиском ужасног дела, које је однело Мога искрено љубљеног синовца из сред деловања, посвећеног озбиљном вршењу дужности, поред његове племените супруге, која је уз њега верно истрајала у часу опасности, а које је дело Мене и Моју кућу најболније ожалостило. Ако за мене у овој горкој жалости може бити утехе, та су безбројни докази топле наклоности и искреног сажаљења, који Ми у овим прошлим данима стигоше из свих кругова становништва.

Злочиначка рука је отела од Мене љубљеногa сродника и верног сарадника, а од нејаке деце све оно, што им на земљи беше драго и свалила им на невину главу бескрајни бол.

Али **лудило мале чете заведених не може потрести освећене везе, које обухватају Мене и Моје народе**, оно не допире до осећаја срдачне љубави, која је Мени и прастарој владалачкој кући на ново тако дирљиво очитована из свих делова монархије.

Шест и по деценија сам ја с Мојим народима делио жалост и радост, сећајући се у најтежим часовима увек Мојих узвишених дужности о одговорности за судбину милијона, о којима Свемогућем дугујем рачун.

Ново болно искушење, које недокучиви Промисао посла Мени и Мојима, појачаће у мени решеност, да на путу, сматраном за добар, *издржим до последњег даха* на добро Мојих народа. Па кад једном залогу њихове љубави будем могао оставити Своме прејемнику као драгоцен аманет, то ће бити најбоља награда Мојој очинској брижљивости.

Поверавам Вам, да свима, који су се у овим тужним данима у опробаној верности и оданости окупили око Мога престола, изразите Моју најдубљу благодарност.

Беч, 4. јула 1914.

Фрања Јосиф с. р.
Гроф Стеван *Тиса* с. р.

II.

— Заповест војсци и флоти. —

Њ. царско и краљевско Височанство, генерал коњице и адмирал надвојвода Фрања Фердинанд, генерални инспектор свеукупне оружане силе, подлегао је одвратном атентату на његов живот, и у најдубљој жалости жалим Ја заједно с Мојом целом оружаном силом покојника, чије се последње деловање још тицаше вршења њему драге војничке дужности; његова последња заповест упућена је врсним трупама, које у Босни и Херцеговини верно и радосно теже за наипотпунијом ваљаношћу.

Како високо беше место, које сам покојнику уступио у Мојој убојној сили на копну и мору, тако је високо било и његово схватање преузетих дужности. У сред радног деловање одузет нам је.

Приклањамо се у болу недокучивој вољи Свевишњега, који је затражио неизмерну жртву од Мене, Моје одбранбене силе и отаџбине.

Али Ја се не одричем наде у успешну будућност, уверен, да ће у свакој невољи, која би нас снашла, монархија у храброј преданости аустро-угарске одбранбене силе, непоколебиве у верности свога позива, наћи сигурно уточиште.

Беч, 4. јула 1914.

Фрања Јосиф с. р.

Ова ће заповест бити прочитана целој убојној сили наше монархије.

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

— Погром у међународном положају. Босанска бирократија је са погромом почела једну врло опасну игру, јер је повлашћена анархија одмах утицала на међународни сеисмограф. Већ смо забележили схвећање француске штампе, а сад бележимо, да се из Петрограда јавља, како је тамо држан министарски савет под царевим председништвом а како је Сазонов реферисао о босанском погрому и о његовоме утицају на међународну ситуацију. Ова нота из Петрограда врло је висока: пештански и бечки новинарски шмокови одмах су умукли.

ВЕСТИ ИЗ МЕСТА И ИЗ НАРОДА.

Нови Сад, 23. јуна 1914.

— Нови Срби адвокати. Пишу нам из *Будимпеште*: Пред овдашњим испитним поверенством положио је адвокатски испит др Милан *Секулић*, који је био један од најбољих ђака на новосадској гимназији и овдашњој универзи. Као председник Кола Младих Срба он је у своје време своју велику универзалну спрему и огромну агилност ставио у службу реформисању овдашњег омладинског живота. Он је био као омладинац покретач многих омладинских политичких и друштвених акција, а сада је недавно при оснивању Бачке Трпезе узео жива учешћа, те га зато његови многобројни овдашњи омладинци пријатељи са најлепшим симпатијама прате у нов живот, од којега се наш народ безусловно може надати користи. Млади адвокат је врло лепо образован и познат је са своје исправности и својих српских осећаја. Из *Марошвашархеља* нам јављају: Данас је овде пред адвокатском комисијом положио адвокатски испит Др. Ђорђе *Сурдучки*, адв. кандидат. Живео!

— Девојачко Васпиталиште Св. Мајка Ангелина (Budapest, IV. Váci utca 63. II. em.) на захтев родитеља, шаље проспекте и даје обавештаје у погледу примања питомица за школ. годину 1914.|15. 230 23-90

НОВОСТИ СА СТРАНЕ.

— Како су у Београду чували живот престолонаследника Рудолфа. Пре него ће у своје време доћи престолонаследник Рудолф у Београд, покојни Корнел Јовановић саопштио је српској влади, како је у Инђији на станици чуо, да ће у Београду бити извршен атентат на госта. Ова је вест српској влади задала прилично бриге, те се одлучи, да чување живота престолонаследникова повери Таси *Миленковићу*, одличном полицајцу и у нашим крајевима добро познатом књижевнику. Овај је био нештомало увређен, јер су га као управника града Београда били без разлога пензионисали, но на министрово извињавање и наваљивање најпосле пристане, да опет буде управник. »Е, хвала ти, Тасо«, рече министар, »но сад ми реци, да ли ми можеш јемчити за живот Рудолфов«. Таса, хладнокрван и прибран као увек, извади мали револвер из џепа и рече: »Гарантујем, јер ћу овим сам себи судити, ако се што догоди.« Онда је Таса брзо начинио мере за сигурност, па је, осим свега другог, образовао, уз другу публику при дочеку престолонаследника Рудолфа, и своју публику. Та се публика састојала од пет стотина лица детектива, преобучених жандарма и волонтера детектива. Она се непрестано налазила око кочија гостових, нико апсолутно није приметио, да ту има неке нарочите поштоване публике, јер су се сви, по Тасином упутству, понашали као и остала публика, пазећи наравно, да се какав бараба не избезуми. Тако се престолонаследник Рудолф вратио из Београда здрав и задовољан. Ово бележимо поводом сарајевскога атентата, а и да чика-Таси, који зна многе тајне и замршљанције, покажемо, да се знају и његове — тајне.

НОВИЈЕ.

Будимпешта, 22. јуна. Велики део штампе пише енергично о потреби корените реформе на словенском југу.

Сарајево, 22. јуна. У местима у којима нема католика, него су само Срби и муслимани, није било демонстрација против Срба.

Драч, 22. јуна. Стање је стално очајно. Говори се, да ће се Есад паша овамо вратити.

Вашингтон, 22. јуна. Између Уједињених држава и Мехика начињен је мир.

ТЕЛЕГРАМИ

УРЕДНИШТВУ „БРАНИКА".

После сарајевске трагедије.

— Мунговска нагађања о Србији. — Неће бити »одмазде«. — Потера за Цигањевићем. — Невероватна вест. — Југословенска омладина о франковачким разбојништвима. —

Будимпешта, 23. јуна. У клубу владине странке разговарало се о мождашњим последицама сарајевског атентата. Један истакнут политичар (Куен?) рекао је: „Ми не треба себи да звецкањем сабље прибавимо респекта. Али је сигурно, да ми морамо са Србијом рашчистити нека питања. Србија се свакако не ће извлачити. Положај је за нас много повољнији, него у доба, кад смо ултиматумом тражили напуштање Арбаније. Русија је тада сасвим (?) стојала на страни Србије, а данас Русија не би могла иступити као заштитница атентатора и не би имала ни један-једини (??) изговор, да се умеша у аферу са Србијом. Према том можемо мирно сачекати исход истраге. Ако се докаже сакривица виших српских кругова, учинићемо енергичан *дипломатски* корак, но овај је још далеко удаљен од оружаног иступа."

Гроф Андраши спрема у овој ствари интерпелацију.

Београд, 23. јуна. По »Малом Журналу« полиција тражи комиту *Цигањевића*, који је осумњичен, да је учествовао у атентату. Али до сад се Цигањевићу није могло ући у траг.

Београд, 23. јуна. Лист „Одјек" бележи још непобијени глас, да је српска влада пристала, *да истрагу о атентату води аустријски полицајни комисар на земљишту Србије.* Исти лист изјављује, да је то **срамота** и *прети* том аустријском полицају, да ће бити *нашкнут на ражањ*, ако буде покушао званичити у Србији.

Југославенска омладина је држала седницу, у којој је *осудила прогонства Срба у Босни.* Омладина је уједно изразила радост, што Југословенство *не одобрава* франковачке испаде.

Догађаји у Арбанији.

Драч, 23. јуна. Миридитски первак *Пренк Биб Дода* стигао је овамо.

Епирећани су *напали* Корицу, *освојише* варош после жестоког отпора и *заробише* арбански гарнизон.

Несреће.

Спандава, 23. јуна. Откинута електрична жица *убила* је 5, а тешко озледила 6 пољачких радника.

Њујорк, 23. јуна. У једној кући распрсла се *бомба* те срушила кућу. Четири особе је убијено. Бомба је прављена, да њом баце у ваздух *суд* у Теритону, који има да суди радницима, што су оптужени због агитације против милијардера Рокфелера.

Сензациона вест.

— Аустро-угарски конзулат у Београду заузимао се за Чабриновића. —

Београд, 23. јуна. „Балкан" саопштава, да се београдски аустро-угарски конзулат заузело за Чабриновића, кад га је српска полиција хтела протерати. Акт се конзулата чува у управи града Београда.

Српски православни Убоги Дом у Н. Саду.

(Наставак.)

Тим поводом поднели су исти чланови 22. јула 1886. г. овакав извештај:

„Славном црквеном одбору срп православне црквене општине у месту.

Горехваљени одбор изволио је из седнице своје од 17. марта 1886. бр. 229. изаслати нас потписане, да се из записника општинских уверимо о стању општинског убогог дома, односно о фонду, који представља тај дом, услед чега нам је част у следећем свој извештај поднети:

Ова општина изволела је још једном и то: 1874. г. под. бр. 100 изаслати свога бившег фишкала, г. Др. Стеву Павловића, да извиди, има ли за убоги дом код св. николајевске цркве какво основно писмо, па како би се, ако нема никакве сметње, у том дому могла сместити српска виша девојачка школа. Том приликом је, као што овде исти извештај показује, докучио г. фишкал Павловић, да нема за тај дом никаква основна писма и да се првобитни почетак те установе општинске датира од 1773. г. а покренуо је сам бивши епископ а доцније митрополит карловачки, Путник. У истом извештају наводе се фундације тога дома до 1848. г. у колико се из преосталих списа и усмених традиција могло докучити. Само не видимо, да се у извештају том спомиње маса покојне г-ђе Станисављевићке, која је том дому доносила годишње 39. фор. 16. крајцата чиста прихода, а Јевра и Василије Гавриловић добили су из фонда овог убогог дома 350 фор. под интерес. (Види записник од 1846. бр. 1. Е.)

Даље под бр. 2. I. собранија од 21. јануара 1846. видимо „примечаније", да се од главног здања (валда куће под бр. 38.) имају приходи од три дућана употребити за убоги дом. Исти су приходи онда сведени на 1931. фор. шајна.

Год. 1849. под бр. 15. видимо већ, да се сви општински приходи сливају уједно, што је, ето, до данас остало, те се из општег прихода подмирују и трошкови око убогог дома. За повод томе наводи се у записнику, да је општина пострадала, те не може да сноси тако разноврсне потребе. Зато је поводом тим у седници својој од 4. децембра 1851. бр. 162., на предлог самог старатеља болнице, обуставила општина горњи приход од три дућама и вратила у општинску касу, пошто се тај дом могао већ из других прихода и без ове помоћи издржавати. Еда ли је тај приход од та три дућана сама општина вотирала убогом дому, ил је то фундација какве, не може да се из запасника види; али кад општина даје и узима, изгледа, да није то фундирано; а кад опет прочитамо записник од 21. јануара 1846. бр. 2. овог садржаја: „Учињено је примјечаније, да у главном зданију, које је сад воопште под кирију дато, три дућана има, којих приход хоспиталу припада", онда опет мислимо, да је то фундирино том убогом дому.

Даље године 1859. бр. 51. решено је, да се трећи тас у цркви одреди на убоги дом; а године 1874. је решено, да се тај тас, као и други, предаду главном тутору у општи приход, што и данас бива.

Кад даље пређемо на седницу од 21. јануара 1852. бр. 9. видићемо у извештајима појединих тутора и старатеља, да подносе рачуне и извештај и старатељ убогог дома, по коме излази, да је 1851. год. био приход тога дома 7103 форинта 33 К шајна, а расход 6947 фор. 4 К шајна. То даје повода, да се мисли, да је у то доба ова фундација засебно вођена и да је имала знатну фундацију, кад је могла показати 7103 фор. 33 К прихода. Ми смо, додуше, видели у рачунима општинским од те године, да је за ту цел и општина неку стотину форината принела, ал то ипак не показује, да је општина сама све припашала, него да је ту било фундација и то знатне, јер ено из записника од 10. децембра 1852. бр. 123. видимо, где општински фишкал, Константин Исаковић, подноси извештај, да је у парници »фонда болнице", против Саве Коларовића, изравнао се тако, да се само виноград на „Ширини" на ту цел добити може; а видили смо и напред, да се из тог фонда давало под интерес 350 фор, а доцније у седници од 24. августа 1858. бр. 80. 83. 112 и 131. дато је Марку и Марији Петровић из овог фонда 545 фор. 15 кр. шајна у зајам. То је знак, да је морало и притицати са више страна у тај фонд.

(Наставиће се.)

Управник: Др. Мих. Полит-Десанчић.
Одговорни уредник: Јанко Перић.

НОВО! **НОВО!**

СРПСКО-ТУРСКИ РАТ

у 1912—1913. год. из аутентичних извора од Марса, књига I. и II. са четири карте. Цена свакој књизи К 2·—

—

Др. П. Нешић. 265 3—3

ТРАХОМ У СРБИЈИ

предохрана и лечење. Цена К 2.—

—

ТРГОВАЧКЕ РАДЊЕ

оснивање и управљање цена К 1·20

—

Трговац какав треба да је

књижица о вештини продавања намењена вредним трговцима написао А. Рајтер, превод с немачког, цена К 1·—.

Издање дворске књижаре

Мите Стајића у Београду.

НА ЗНАЊЕ! Част ми је поштованом грађанству вел.-бечкеречком и на страни до повољног знања ставити, да сам своју **Кројачку радњу** мушког одела и свештеничког одела (горње и долње мантије) **из Панчева преселио овамо у Вел. Бечкерек.** Стога молим поштовано грађанство, да ме као младог почетника а доброг Србина, способног мајстора са својим потребама што више потпомогне. За добар крој и израду стојим добар.

С одличним поштовањем

Адам Барјактаровић,

4-10 262 одликован са сребрном дипломом

ВЕЛ. БЕЧКЕРЕК, Alkotmány utca 23.

НОВО! **НОВО!**

Легија Смрти

или рад тајног удружења „Црне руке" на ослобођењу бал. слов.

Роман из рата 1912.—1913. године. I. део са 25 слика.

У меком повезу . . . . . К 2·70
У тврдом повезу . . . . . К 3·30
У фином плат. повезу са позл. К 3·70

ИЗДАВАЧКА КЊИЖ. С. Ф. ОГЊАНОВИЋА НОВИ САД (Ujvidék) 146 23-

ЗУБЕ

бломбирам, вадим, вештабке исећем, регулишем. чистим, бебим по најновијим и најбољим инрчтим методима. Бломбирам са порцуланом, цементно, сребром, златом, платином. Зуби које болу, трухло корење, вадим са умртвљењем десни без бола. Мећем вештачке зубе, сличне природним, кдје се ваде и који се не ваде, са непцем и без непца са којима се може јести без да ће се поломити или отпасти. Мостове од златних или полузлатних зуба који се не могу вадити. Крунице од платине и злата, полузлатне зубе са клином. Зубе који су израсли неуредно регулишем, да дођу на право место. Скидам камен са зуба. Потамнеле зубе белим. **Др. Миша Рајковић** бивши лекар зубарске клинике у Пешти и Берлину. **Нови Сад. Ћошак Главне и ћурчијске улице.** Преко од владичанског двора. Пазите на моју адресу да не залутате којем зубном занатлији (fogmives) који у близини станују. Бацима, трговачкој и занатлијској омладини уз попуст.

239 6 - 25

ШАНДОР СЕЧАНСКИ

СУДСКИ ПРОТОКОЛИСАНО РАСПИТИВАЧКО ПРЕДУЗЕЋЕ И ПРИВАТНИ ИСТРАЖИВАЧ

прима поверљива истраживања, ноћна и дневна посматрања ради открића лијезона у купатилима. За свашта набавља тачне податке и обавештај. Телеграфска адреса: **Сечански, Мокрин.** 120 73--

---

Биртија под рачун

која се налази у МОЛУ на најживљем месту на пијаци, издаје се од 1. августа по нов. кал. Они који су без деце имају првенство. Рефлектанти нека се ради услова лично пријаве на потписаног.

3—3 270 **Гавра Карахашевић.**

Опатија (Abbazia)

Вила Палма

красни положај међу морем и шумом, 8 минута од парка, изнајмљују се собе с кућном храном уз најјефтинију цену.

4—10 263 Власник **Василије Бобић.**

ДВОРСКОЈ КЊИЖАРИ Мите Стајића

у Београду потребан је **помоћник** који влада српским и немачким језиком и познаје српску и страну књижевност. 265 3-3

ПЕРИНУМ

једино домаће средство противу свих врста зеба, реуматизма, прави борови сок, а срп је производ. који надмашује све досадање зване францбрандвајне. — Срби трговци, а текари, узмите у вашој радњи овај **чисто срп производ**, који се само вама даје, а под гар цијом за успешно дејство, што доказују и м гобројне захвалнице од којихнеколико сљед

Штовани господине!

Приликом моје слабости од јаког реуматизма и да Вам изјавим, да поред многобројних других лек који су били од мањег утицаја, једино ваш „Перин спасоносно је утицао.

С тога Вам изјављујем моју дубоку захвалн уверена да после употребе Вашег „Перинума" св реуматизам мора ишчезнути, топло ћу га сва препоручити.

Захваљујући Вам поздравља

46—189 ДАНИЦА МИХАЈЛОВИЋ ка

Цена је великој боци К 2·— а малој К 1 Где нема у трговини апотеци, онда шаље тв **ница Перинума** и директно на појединца са платом; а код поруџбине од К 10·— фран Перинум се добија у свакој срп. тргов. и апоте

Браће Поповића, Земун

Вечита младост

НАЈНОВИЈЕ!

ПОПИЋЕВ ВИОЛЕТ-КРЕМ.

се постизава ако употребљавате **најновије** средство против пега, бубуљица, лишајева итд.

Попићев Виолета крем----

ПО 1 КРУНУ И 2 КРУНЕ.

изволите учинити само једну поруџбину.

Др. Лемана помаду по 1 К, а поправљену по 2 Круне комад. Препоручујем надаље сигурно средство против знојења руку и ногу.

Молим да све поруџбине изволите слати на тачну адресу 107 11 – 52

МИЛАН ПОПИЋ АПОТЕКА КОД „СПАСИТЕЉА" Нови Сад (Ujvidék.)

ЛЕКОВИТО КУПАТИЛО У МЕЛЕНЦИМА

„Русанда"

(Торонталска жупанија) — у Јужној Угарској.

Отворено је од 1. (14.) маја до 1. (14.) септембра сваке године. Специјално лечи: **Севотину, хроничну ревму, скрофулу** у свима њеним облицима и појавама. **Кожне болести,** које нису биле у стању никакове лековите масти излечити, — нарочито Psorias и Prurigo. Код женских **неуредан крвоток** и живчане болести. Сигуран успех у лечењу **костобоље.** Caries, Necrosis-а, у коме премашује најчувенија интернационална купатила. **Са успехом** лечи **застарели луес.** — Станови се састоје из четири модерна **хотела са 74 собе, курсалон, кафана, изврсна кухиња, добра музика, цветни парк,** са удобним клупама, — **гласовир, куглана, билиард** стоји на раположењу купалишним гостима. — Ближа извешћа и проспекте на захтев и бесплатно шаље **управа купатила „Русанде".** 143 60—100

Слано купатило у Старом Сланкамену

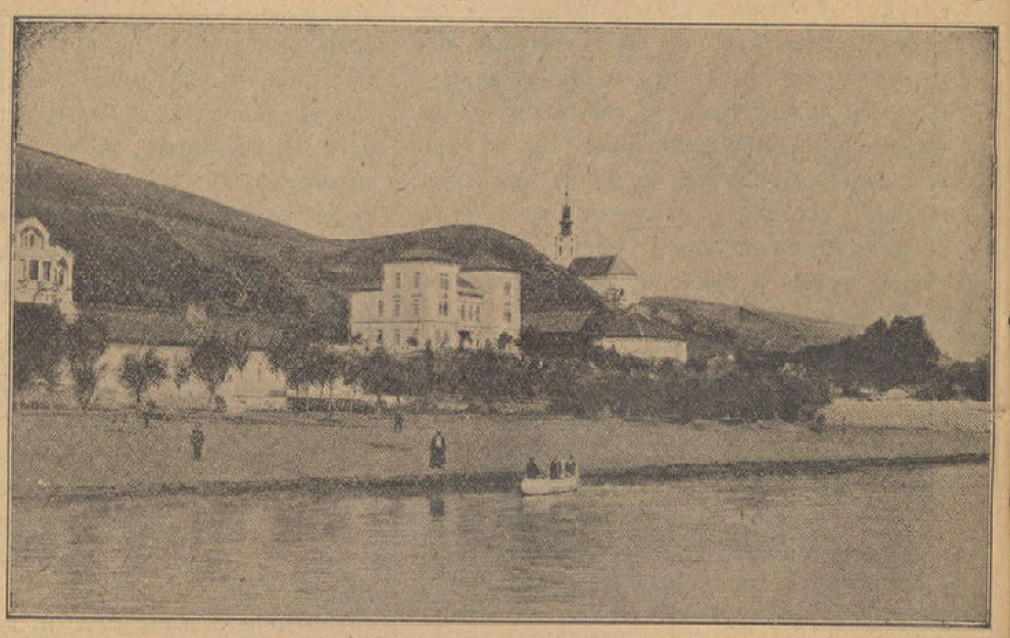

отворено од 1. маја до 1. октобра

Сланача специјално лечи: ревматизам зглобова и мишића; ексудативно запаљење у трбушној дупљи, материце и јајницима; све врсте катаралних запаљења малокрвност, бледуњавост и шкрофулозу свију облика; жигове и севотине; извесне врсте кожних болести.

Купатило има 60 елегантно намештених соба са ценом од 1 до 6 Круна.

Лепу пространу новосаграђену рестаурацију са добрим јелима и пићем, сталну музику која трипут дневно свира.

Ближа извешћа и проспекте бесплатно даје:

54 91-100 **Штедионица у Ст. Пазови.**

Улоге на штедњу

прима

Савска Банка

БЕОГРАД—САВА 258 9-100

Све улоге без отказа исплаћује. Плаћа на улоге 6 од сто интереса годишње по погоди и више.

Власник и издавалац: Деоничарско друштво Браник.

Електрична Штампарија д. д. Браника у Н. Саду.